

یک سال در زمان خلیفه دوم قحطی شد، بلال به همراه عده‌ای از صحابه به سر قبر پیامبر^(ص) آمد و چنین گفت: «یا رسول...! استسقی لامتنک... فاعظم قد هلكوا...» ای پیامبر! از خدایت بخواه برای امتت باران بفرستد که ممکن است همه هلاک شوند. زیارت در قرآن به معنای بازید و دیدار اماکن مقدسه یا افراد صالح است، هرچند این واژه به صراحت در قرآن نیامده، مفاهیم مرتبط با آن در آیات متعددی محل توجه قرار گرفته است. قرآن کریم زیارت را در قالب سفارش به دیدار از مساجد، قبور و اماکنی که یاد خدا در آن‌ها زنده است، مطرح می‌کند؛ مثلاً در آیه ۱۸ سوره توبه، خداوند می‌فرماید تنها کسانی می‌توانند مساجد را آباد کنند که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشند. این آیه نشان می‌دهد که زیارت اماکن مقدس مانند مساجد باید با ایمان و اخلاص همراه باشد. همچنین در سوره حج، آیه ۳۲ به احترام شعائر الهی اشاره شده است که می‌تواند شامل زیارت اماکن مقدس نیز باشد. بر زیارت قبور نیز در سنت اسلامی تأکید شده است و قرآن با اشاره به سرنوشت اقوام گذشته، درسی برای زائران قلمداد می‌شود؛ مانند آیات سوره فاطر که از عذاب‌های الهی سخن گفته و هدف از زیارت را پندگیری دانسته است. زیارت اهل بیت^(ع) و صالحان نیز در قرآن به صورت غیرمستقیم مورد توجه است؛ مانند آیه تطهیر که بر پاکی اهل بیت^(ع) تأکید می‌کند و می‌تواند دلیلی بر فضیلت زیارت آن‌ها باشد. درمجموع قرآن کریم، زیارت را نه به عنوان یک عمل ظاهری بلکه به عنوان فرصتی برای تقرب به خداوند مطرح می‌کند و شرط اصلی آن را نیت خالص و عمل صالح می‌داند. زیارت در قرآن بیشتر معنوی است و هدف آن، تقویت ایمان است، نه صرفاً دیدار ظاهری از مکان‌ها یا افراد. همچنین آیه‌ای که به موضوع «توسل» اشاره می‌کند، آیه ۳۵ سوره مائده است که خداوند می‌فرماید: «یا ایها الذین آمنوا اتقوا... و ابتغوا الیه الوسیله و جاهدوا فی سبیله لعلکم تفلحون»؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله‌ای برای تقرب به خدا، انتخاب کنید و در راه او جهاد کنید، باشد که رستگار شوید.»

حکمت زیارت در بیان امیر المومنین^(ع)

هرچند در نهج البلاغه به صورت صریح به زیارت امامان معصوم^(ع) اشاره نشده است، روح کلی کلام امام علی^(ع) بر محبت و پیروی از اهل بیت^(ع) و تکریم آنان تأکید دارد. زیارت قبور اولیای خدادار سنت اسلامی، به‌ویژه در مکتب اهل بیت^(ع)، جایگاه ویژه‌ای دارد. این نگرش، زیارت را به عملی معنوی تبدیل می‌کند که انسان را از غفلت نجات داده، به سوی آخرت‌گرایی سوق می‌دهد؛ البته در روایات شیعی، زیارت امامان و اولیای الهی (مانند زیارت امام حسین^(ع)) به عنوان یک عمل مستحب و دارای ثواب بزرگ، توصیه شده است.

در نهج البلاغه، زیارت به‌ویژه زیارت قبور مؤمنان و اولیای الهی، با نگاهی عمیق و حکیمانه محل توجه قرار گرفته است. امام علی^(ع) در برخی خطبه‌ها و حکمت‌های خود به اهمیت زیارت و یادآوری مرگ اشاره کرده‌اند.

حضرت در حکمت ۴۲۶ می‌فرماید: زُورُوا الْقُبُورَ وَ اغْتَبِرُوا بِهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ. قبرها را زیارت کنید و از آن‌ها پند بگیرید، چرا که آن‌ها، شما را به یاد آخرت می‌اندازند. این بیان نشان دهنده آن است که زیارت قبور نه تنها یک عمل عبادی، بلکه وسیله‌ای برای تذکر و عبرت‌آموزی است.

● زیارت به‌منظور یادآوری فناپذیری دنیا

در خطبه‌ها و مواعظ امام علی^(ع) مانند خطبه ۱۸۵ (خطبه قاصعه)، بر فناپذیری دنیا و ضرورت آماده‌سازی خود برای آخرت تأکید شده است. زیارت قبور می‌تواند به انسان کمک کند تا از غفلت خارج شود و به زندگی ابدی بیندیشد.

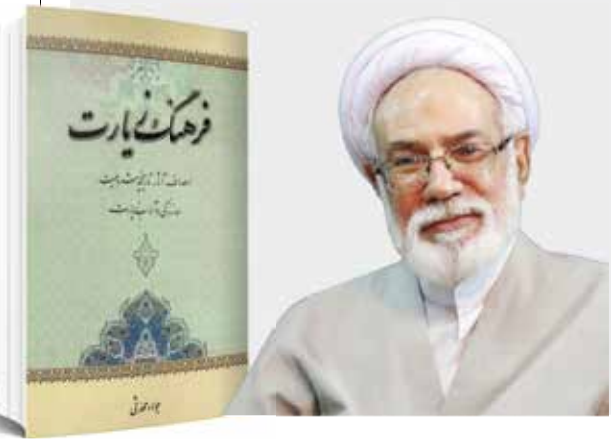
شیخ طوسی به سند صحیح از محمد بن مسلم، از حضرت صادق^(ع)، روایت کرده است که فرمود خداوند خلق فرموده است مخلوقی بیشتر از ملائکه و به درستی که هر روزی نازل می‌شوند ۷۰ هزار ملک و بیایند به بیت‌المعمور و طواف می‌کنند به دور آن و چون از طواف آنجا فارغ شدند، به طواف کعبه می‌روند و چون از طواف کعبه فارغ شدند، به سوی قبر پیغمبر^(ص) می‌آیند و سلام می‌کنند بر آن حضرت، پس از آن می‌آیند به سوی قبر امیرالمؤمنین^(ع) و سلام می‌کنند بر آن حضرت. بعد از آن می‌آیند نزد قبر حسین^(ع) و سلام می‌کنند بر آن جناب. پس از آن به آسمان بالا می‌روند و مثل ایشان هر روز نازل می‌شود تا روز قیامت. پس فرمود آن حضرت که هر که زیارت کند امیرالمؤمنین^(ع) را و عارف به حق آن حضرت باشد، یعنی آن جناب را امام واجب‌الاطاعه و خلیفه بلافصل داند و از روی تجبر و تکبر به زیارت نیامده باشد، حق تعالی بنویسد از برای او اجر ۱۰۰ هزار شهید و گناهان گذشته و آینده او را ببامزد.

فرهنگ زیارت

فرهنگ زیارت، کتابی است که با زبان فارسی به ابعاد زیارت می‌پردازد. پدیدآورنده این اثر، حجت‌الاسلام والمسلمین جواد محدثی است و انتشارات مشعر آن را در ۳۹۳ صفحه به چاپ رسانده است.

فرهنگ زیارت، نقش تربیتی زیارت، زیارت و فلسفه یاد و احیاء، حج (مبعاد در سرزمین موعود)، زیارت ائمه شیعه، تحلیل محتوایی زیارت‌نامه‌ها و نیز ادب و آداب زیارت، فصل‌های این کتاب است.

در معرفی کتاب آمده است: «در این نوشتار، ابتدا به بحث درباره چرایی زیارت و حکمت‌های نهفته در آن پرداخته شده و رابطه زیارت با محبت و معرفت اهل بیت^(ع)، بیان گردیده است. نگارنده با استناد به آیات قرآن، روایات معصومین^(ع)، سیره پیامبر اسلام^(ص) و سیره سلف صالح، به تبیین قداست و مشروعیت زیارت پرداخته و نقش تربیتی و آثار و برکات معنوی آن را، برشمرده است. وی زیارت را احیاءگری یاد بزرگان دین و معصومین^(ع) دانسته و نقش آن را در عصر خفقان و خشونت امویان و عباسیان در معرفی چهره اهل بیت^(ع) و مظلومیت ایشان، مورد تأکید قرار داده است. نویسنده، زیارت حج و ابعاد عبادی، معنوی، سیاسی و اجتماعی آن را نیز بیان کرده و زیارت امامان شیعه^(ع) در عبادت‌عالیات و پاداش اخروی آن‌ها را نیز بررسی کرده و تحلیلی از محتوای برخی از زیارت‌نامه‌ها، به عمل آورده است.»

عهد بیزاری از ظلم

حسین ابراهیمی| این روزها، میلیون‌ها عاشق اباعبد...الحسین^(ع) با دلی پر از شوق و چشمانی اشک‌بار راهی کربلای معلی می‌شوند تا در مراسم عظیم اربعین حسینی شرکت کنند. این ایام، زمان وداع و طلب حلالیت زائران است که با عشق به سالار شهیدان، قدم در مسیر زیارت می‌گذارند. زیارت اربعین، نه تنها یک عمل عبادی، بلکه گنجینه‌ای از معارف عمیق اسلامی و شیعی است که هر فراز آن، دریچه‌ای به سوی معرفت و بصیرت می‌گشاید. این زیارت، مجموعه‌ای از درس‌های اخلاقی، اجتماعی و اعتقادی را در خود جای داده است که تأمل در آن، می‌تواند راهنمای زندگی مؤمنانه باشد. در گفت و گو با حجت الاسلام و المسلمین محمدالهی خراسانی می‌خواهیم به یکی از فرازهای کلیدی این زیارت شریف بپردازیم و درس‌های آن را برای زیست مؤمنانه امروز بررسی کنیم.

لعن بر ظالمان و راضیان به ظلم

یکی از فرازهای برجسته زیارت اربعین، بخشی است که زائر با زبانی پر از خلوص، برائت خود را از دشمنان امام حسین^(ع) اعلام می‌کند، «لَعْنُ...! أَنتَ قَتَلْتَهُ، وَلَعْنُ...! أَنتَ ظَلَمْتَهُ، وَلَعْنُ...! أَنتَ سَمِعْتَ بِذَلِكَ فَزَيَّيْتْ بِهِ». ترجمه این فراز چنین است: «لعنت خدا بر امتی که تو را کشتند، لعنت خدا بر امتی که به تو ستم کردند و لعنت خدا بر امتی که از این جنایت آگاه شدند و به آن رضایت دادند.» این فراز، پرده از حقیقتی عمیق برمی‌دارد: رضایت به ظلم و جنایت، گناهی هم‌وزن خود ظلم و قتل است. زیارت اربعین، رضایت دهندگان به ظلم را در کنار قاتلان و ستمگران قرار می‌دهد و این نکته‌ای است که باید در آن تأمل کرد. گناه رضایت به منکر، کمتر از ارتکاب خود منکر نیست. این درس، ما را به بازنگری در رفتار و مواضعمان دربرابر ناپاکی‌ها و ظلم‌های جامعه دعوت می‌کند.

نبی از منکر با اظهار نارضایتی

یکی از مهم‌ترین درس‌های این فراز، تأکید بر اهمیت «نبی از منکر» است. نبی از منکر، یکی از فروع دین و از ارکان زندگی مؤمنانه است که مراتب مختلفی دارد. زیارت اربعین به ما می‌آموزد که اولین و ساده‌ترین مرتبه نبی از منکر، اظهار نارضایتی از منکر است. مؤمن باید به گونه‌ای عمل کند که نشان دهد از گناه و ظلم راضی نیست. این نارضایتی ممکن است با کلام، اخم، سکوت معنادار یا حتی ترک مکانی که منکر در آن رخ می‌دهد، ابراز شود. این درس، ما را به هوشیاری در برابر محیط اطرافمان فرامی‌خواند. گاهی سکوت ما دربرابر ظلم یا گناه، به معنای رضایت تلقی می‌شود و این رضایت، ما را در ردیف ظالمان قرار می‌دهد. زیارت اربعین هشدار می‌دهد که مبدا یا بی تفاوتی یا همراهی خاموش، شریک جرم ظالمان شویم. این فراز مؤمن را به داشتن موضعی روشن دربرابر ناپاکی‌ها تشویق می‌کند، حتی اگر این موضع، تنها یک اخم یا کناره‌گیری از جمع گناهکاران باشد.

زیست مؤمنانه در پرتو اربعین

زیارت اربعین، تنها یک عبادت فردی نیست، بلکه منشوری است که راه‌ورسم زیستن در جامعه را به ما می‌آموزد. این زیارت، ما را به بیداری، آگاهی و مسئولیت‌پذیری دعوت می‌کند. وقتی زائران در کربلای معلی این زیارت را زمزمه می‌کنند، درواقع عهدی دوباره با آرمان‌های حسینی می‌بندند؛ عهد بر برائت از ظلم، عهد بر نبی از منکر و عهد بر زیستن به گونه‌ای که رضایت الهی را در پی داشته باشد. امروز، در جهانی که ظلم و بی عدالتی در گوشه‌وکنار آن دیده می‌شود، درس‌های زیارت اربعین بیش از پیش اهمیت می‌یابد. ما به عنوان پیروان مکتب حسینی، موظفیم با الگو گرفتن از این زیارت، در برابر ظلم و منکر بی تفاوت نباشیم و با هر ابزار ممکن، حتی یک نگاه یا یک سکوت معنادار، نارضایتی خود را از ناپاکی‌ها نشان دهیم.

دعای خیر برای زائران

در پایان، از خداوند متعال می‌خواهیم که زیارت همه زائران اربعین حسینی را مورد قبول درگاه خود قرار دهد. باشد که زائران کربلا، در لحظه‌های عرفانی این زیارت، یاد همه عاشقان حسینی را نیز گرامی بدارند و ما را در دعاهای خیرشان شریک کنند. به برکت صلوات بر محمد و آل محمد^(ص)، این مسیر نورانی برای همه ما راهگشای سعادت و معرفت باد!

زیارت عاشورا؛ تجلی محبت به سیدالشهدا^(ع)

محبتی است که مؤمنان به امام حسین^(ع) دارند. بخشی از زیارت عاشورا به لعن جریان‌های انحرافی می‌پردازد و ما را به شناخت دشمنان اهل بیت^(ع) دعوت می‌کند. این لعن، به جریان نفرت و دشمنی با اهل بیت^(ع) و کسانی که در کربلا شرکت نکردند اما در مسیر دشمنان امام حسین^(ع) قرار داشتند، اشاره می‌کند. زیارت عاشورا، انسان را در شناخت مسیر زندگی و جریان‌های سیاسی و اجتماعی کمک می‌کند و خط‌ساز در مسیر زندگی اوست. اهل آسمان، عظمت معنوی و عبودیت و قرب الهی حضرت امام حسین^(ع) را بهتر از ما درک می‌کنند و به همین دلیل، مصیبت شهادت ایشان را بسیار دردناک‌تر می‌دانند. زیارت عاشورا، پلی میان زمین و آسمان است و یادآور فداکاری و ایثارگری اباعبد...الحسین^(ع) در راه خداست.

برگرفته از خطبه‌های نماز جمعه مشهد تنظیم: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

گناه را محو می‌کند و ۱۰۰ هزار هزار درجه در درگاه قرب پروردگار ارتقا می‌یابد. زیارت عاشورا، انسان را در ردیف شهدای کربلا قرار می‌دهد و در ثواب و درجات آن‌ها شریک می‌شود. از روز شهادت ابی‌عبد...الحسین^(ع) تا امروز، ثواب زیارت همه زائران امام حسین^(ع) در نامه عمل فرد خواننده زیارت عاشورا ثبت می‌شود. این ثواب معنوی، نشان‌دهنده عظمت و اهمیت این زیارت است.

● تجلی محبت مؤمنان به سیدالشهدا^(ع)

زیارت عاشورا، سلامی است بر تمام امتیازات سیدالشهدا^(ع)، از جمله اینکه ایشان میوه دل پیامبر^(ص)، جگرگوشه فاطمه زهرا^(ص)، نور چشم امیرالمؤمنین^(ع) و پدر همه ائمه^(ع) هستند. این سلام، تجلی

عاشورا و اربعین است. این نشان‌دهنده اهمیت این دو زیارت در نزد ائمه اطهار^(ع) است. امام باقر^(ع) به صفوان جمال فرمودند که در صورت سفر به کوفه در روز عاشورا، خود را به کربلا برسان و این زیارت را قرائت کن. اما این زیارت در تمام ایام سال، اجرashدنی و اترگذار است و می‌توان با آن با سیدالشهدا^(ع) ارتباط معنوی برقرار کرد.

● آثار زیارت عاشورا

امام باقر^(ع) به صفوان جمال فرمودند: هرگاه این زیارت را خواندی، بدان که امام حسین^(ع) را زيارتی کرده‌ای که ملائکه نیز با آن زیارت می‌کنند. خداوند به ازای یک زیارت عاشورا، یک میلیون حسنه به شما عنایت می‌کند. یک میلیون

یکی از موضوعاتی که در فرهنگ مردم ما ریشه دارد و نسل‌های مختلف با آن رشد کرده و بزرگ

شده‌اند، عزاداری امام حسین^(ع) است، مراسمی که معانی زیادی در آن نهفته است و حکمت‌های زندگی‌ساز و جامعه‌ساز بسیاری در گوشه‌گوشه آداب و مناسک آن وجود دارد و از جمله متونی که در این مراسم و حتی به صورت فردی در طول سال در این مسیر محل توجه قرار می‌گیرد، زیارت عاشورا است. آخرین هفته پیش از اربعین، پایان عزاداری‌های عاشورایی و آغاز آماده‌سازی برای اربعین حسینی است. در این ایام، عزاداران در محافل و مجالس به خواندن زیارت عاشورا مقید هستند و این زیارت، به عنوان یک مسئله اعتقادی مورد بحث و تأمل قرار می‌گیرد. سند زیارت عاشورا صفوان جمال، از شیعیان بسیار متعصب و بصیر زمان ائمه^(ع)، بوده است و راوی دو زیارت مهم

خطبه نماز جمعه

در سپهر پرهیزکاری